

УДК 331.56(477)

DOI: 10.18524/2413-9998/2021.2(48).243681

О. М. Головченко,

доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри економіки і міжнародних економічних відносин
Міжнародний гуманітарний університет,
Фонтанська дорога, 33, м. Одеса, 65009, Україна
e-mail: olenagolovchenko2907@gmail.com

Є. О. Сокірба,

аспірантка I курсу кафедри менеджменту
Міжнародний гуманітарний університет,
Фонтанська дорога, 33, м. Одеса, 65009, Україна
e-mail: lizasokir@gmail.com

БЕЗРОБІТТЯ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ І СПОСОБИ ПОДОЛАННЯ

У статті розглядаються проблеми безробіття як ключової загрози економічній безпеці держави, виконаний аналіз сучасного стану безробіття в умовах пандемії коронавірусу. Досліджено особливості ринку робочої сили в сучасних умовах, виділені основні причини безробіття в Україні. Розглянуто теоретичні аспекти регулювання державної політики в галузі зайнятості населення. Запропоновано концепцію регулювання ринку праці в Україні.

Ключові слова: економічна безпека, загроза, безробіття, зайнятість, робоча сила, рівень безробіття, економічно активне населення, пандемія коронавірусу, дистанційна робота, ринок праці

Постановка проблеми у загальному вигляді. Економічна безпека держави є сьогодні одним з ключових пріоритетів політики урядів всіх країн. Тому аналіз економічної безпеки, її складових і загроз є важливим напрямком економічних досліджень. Перелік загроз економічній безпеці досить значний, причому в залежності від стану економіки, в різні періоди часу найбільшу небезпеку представляють різні загрози. Сьогодні однією з основних загроз економічній безпеці України є безробіття. Рівень безробіття впливає на економічне зростання, соціальну напруженість в суспільстві і рівень життя громадян. Існує пряма залежність між

рівнем безробіття і криміногенною обстановкою в державі, тобто рівень злочинності безпосередньо залежить від рівня безробіття.

Ситуація з безробіттям посилюється пандемією коронавіруса і карантинном, які викликали небачену за останнє сторіччя економічну кризу не тільки в Україні але й в усьому світі. Безробіття в Україні досягло критичного рівня і перетворилося на реальну загрозу для економічної безпеки держави

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженнями проблем економічної безпеки і загроз, які знижують її рівень, займалися такі відомі українські та зарубіжні вчені-економісти, як Л. Абалкін, О. Ареф'єва, І. Білько, І. Богданов Є. Бухвальд, З. Варналій, О. Власюк, А. Гальчинський, В. Геєць, С. Глазьев, А. Гриценко, З. Живко, С. Ілляшенко, П. Кінг, А. Козаченко, Д. Ламбер, Д. Лук'яненко, О. Ляшенко, В. Мунтіян, Р. Нолан, Є. Олейников, Г. Пастернак-Таранушенко, С. Покропивний, В. Сенчагов, Н. Сисоліна, О. Тамбовцев, В. Ткачук, Є. Човушян, Л. Шевченко, С. Шкарлет, В. Шлемко та ін.

Однак незважаючи на велику кількість наукових розробок в області загроз економічній безпеці, ступень впливу різних загроз на економічну безпеку держави, а також залежність інтенсивності тієї чи іншої загрози від зовнішніх факторів вимагають подальших досліджень і наукового опрацювання.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження сучасного безробіття як загрози економічній безпеці та виявлення можливостей зниження рівня даної загрози з урахуванням сучасних тенденцій трансформації ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна безпека – це такий стан економічного механізму, якому відповідає певний стан економічної системи та держави, що забезпечує зовнішню незалежність, внутрішню стабільність та динамічний розвиток економіки, захист економічних і життєвих інтересів країни тасоціальний захист громадян [7].

На думку Л. І. Абалкіна, економічна безпека – це сукупність умов і факторів, які забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність і здатність до постійного відновлення і самовдосконалення [1, с. 5].

І. Я. Богданов вважає, що економічна безпека – це стан економіки, який забезпечує державі політичний і соціально-економічний розвиток, який не залежить від зовнішнього тиску, а також можливість підтримувати рівень легальних доходів, що забезпечує більшості населення гідний рівень життя [2, с. 37].

Г. А. Пастернак-Таранушенко, визначає економічну безпеку як «стан держави, що забезпечує можливість створення і розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та зростання добробуту її мешканців» [9, с. 29].

В. І. Мунтіян вважає, що економічна безпека – це загально-національний комплекс заходів, спрямований на постійний та стабільний розвиток економіки держави, що включає протидію зовнішнім та внутрішнім загрозам [8, с.41].

Є. А. Олейников розглядає економічну безпеку як стан економіки та інститутів влади, при якому забезпечується гарантований захист національних інтересів, гармонійний, соціально-спрямований розвиток держави в цілому, достатній економічний і оборонний потенціал держави, навіть при розвитку не досить бажаних сценаріїв. Матеріальною основою економічної безпеки автор вважає незалежний рівень розвитку продуктивних сил [15, с. 29].

З. Б. Живко, визначає економічну безпеку, як таку, яка «створює можливість і готовність економіки забезпечити достатні умови життя і розвитку особи, соціально-економічну і військово-політичну стабільність суспільства і держави, протистояти впливу внутрішніх і зовнішніх загроз» [4, с. 15].

Аналіз публікацій вчених-економістів, які спеціалізуються в області економічної безпеки держави, дозволяє зробити висновок, що вони виділяють безробіття в якості однієї з ключових загроз економічній безпеці.

Так, Н. І. Кобзар, С. О. Геращенко, О. М. Кірієнко, вважають, що серед основних сучасних загроз економічній безпеці можна виділити: зростаюче падіння виробництва і втрату як внутрішніх, так і зовнішніх ринків збуту; руйнування науково-технічного потенціалу, деіндустріалізацію економіки (зростання сировинних

галузей при скороченні машинобудування, хімічної, легкої і харчової галузей), спрямування прямих іноземних інвестицій саме в сировинні галузі або в галузі зі швидким оборотом капіталу; загрозу втрати продовольчої незалежності країни; зростання безробіття і послаблення мотивації до праці; суттєве зростання зовнішнього боргу; тінізацію і криміналізацію економіки [6, с. 49].

Крім того, що безробіття саме по собі є ключовою загрозою економічній безпеці будь-якої держави, воно породжує і ряд похідних загроз, таких як зниження рівня доходів населення, купівельної спроможності, як наслідок, падіння виробництва та ін. Тому аналіз рівня безробіття з позицій загрози економічній безпеці України і дослідження можливостей мінімізації впливу цієї загрози є досить актуальним, особливо в нинішніх умовах, коли пандемія коронавіруса в першу чергу негативно вплинула на ринок праці і зайнятість населення.

Безробіттям називається соціально-економічна ситуація в суспільстві, за якою частина активних працездатних громадян не може знайти роботу яку вони здатні виконувати, що обумовлена переважанням пропозиції робочої сили над її попитом на ринку праці [12, с. 85]. Рівень безробіття – кількісний показник, який визначається як відношення кількості безробітних до загальної чисельності економічно активного працездатного населення країни (регіону, соціальної групи), та вимірюється у відсотках. Безробіття – це соціально-економічне явище, при якому частина працездатного населення всупереч бажанню не знаходить застосування своєї праці [10, с. 31].

Динаміка рівня безробіття в Україні подана в таблиці 1.

Аналізуючи дані таблиці 1 можна зробити такі висновки: навіть без урахування окупованих територій офіційний рівень безробіття на кінець 2019 року склав 8,6 %. Дані статистики не враховують приховане безробіття і той фактор, що далеко не всі безробітні офіційно зареєстровані, що є дуже поширеним явищем сьогодні в Україні.

Таблиця 1

Рівень безробіття в Україні з 2000 по 2019 рр.
(кільк. населення в тис.)

Роки	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення	Рівень безробіття	Зареєстрованих безробітних
2000	48923,2	21150,7	18520,7	2630,0	12,4%	1178,7
2001	48457,1	20893,6	18453,3	2440,3	11,7%	1063,2
2002	48003,5	20669,5	18540,9	2128,6	10,3%	1028,1
2003	47622,4	20618,1	18624,1	1994,0	9,7%	1024,2
2004	47280,8	20582,5	18694,3	1888,2	9,2%	975,5
2005	46929,5	20481,7	18886,5	1595,2	7,8%	891,9
2006	46646,0	20545,9	19032,2	1513,7	7,4%	784,5
2007	46372,7	20606,2	19189,5	1416,7	6,9%	673,1
2008	46143,7	20675,7	19251,7	1424,0	6,9%	596,0
2009	45962,9	20321,6	18365,0	1956,6	9,6%	693,1
2010	45778,5	20220,7	18436,5	1784,2	8,8%	452,1
2011	45633,6	20247,9	18516,2	1731,7	8,6%	505,3
2012	45553,0	20393,5	18736,9	1656,6	8,1%	467,7
2013	45426,2	20478,2	18901,8	1576,4	7,7%	487,6
2014*	42928,9	19035,2	17188,1	1847,1	9,7%	458,6
2015	42760,5	17396,0	15742,0	1654,0	9,5%	461,1
2016	42584,5	17303,6	15626,1	1677,5	9,7%	407,2
2017	42386,4	17193,2	15495,9	1697,3	9,9%	352,5
2018	42153,2	17296,2	15718,6	1577,6	9,1%	341,7
2019	41902,4	17381,8	15894,9	1486,9	8,6%	338,2

*з 2014 р. – без урахування окупованих територій (Криму, Севастополя, частини Донбасу).

Джерело: [13].

Для розрахунку рівня безробіття береться відношення чисельності безробітного населення, розрахованого за методологією МОП, та економічно активного працездатного населення.

На рисунку 1 представлена динаміка показника рівня безробіття за період з 2000 по 2019 рр.

За даними офіційної статистики, спостерігається зниження рівня даного показника в 2018-2019 рр. Якщо порівняти дані тієї ж таблиці по безробітному населенню і безробітними, які офіційно зареєструвалися (то очевидний розрив між зареєстрованими безробітними і безробітним населенням.

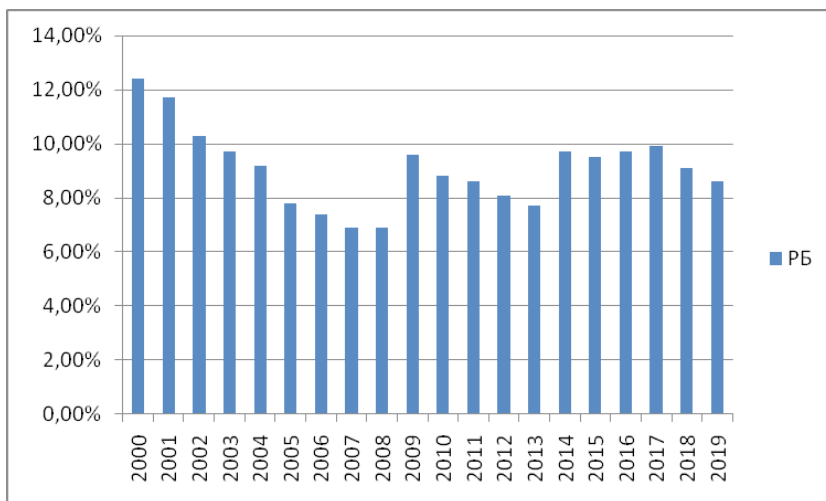

Рис. 1. Рівень безробіття в Україні

Джерело: складено за джерелом [11].

Чисельність безробітного населення розраховується за методологією МОП (Міжнародної організації праці). Відповідно до цієї методології людина визнається безробітною, якщо вона протягом чотирьох тижнів: не мала роботи, шукала роботу, була готова стати до роботи [5, с. 125].

Істотно змінюється ситуація в I-III кварталах 2020 року. У I кварталі 2020 року економічно активне населення 17329,9 тис., безробітне населення – 1548,6 тис., причому зареєстровані безробітні – 349,4 тис. Рівень безробіття склав 8,9 %. У II кварталі, відповідно економічно активне населення 16992,1 тис., безробітне населення – 1630,1 тис., причому зареєстровані безробітні – 517,7 тис. Рівень безробіття склав 9,6 %. У III кварталі 2020 року економічно активне населення – 16949,8 тис., безробітне населення – 1643,0 тис., причому зареєстровані безробітні – 433,4 тис. Рівень безробіття склав 9,7 % [11].

Міжнародна організація праці представила невтішні дані: пандемія коронавірусу може спричинити гірші наслідки для світового ринку праці, ніж фінансова криза 2008-2009 років. За прогнозами карантинні обмеження призведуть до скорочення 25 мільйо-

нів робочих місць у світі. Водночас як у період фінансової кризи 2008-2009 років безробітних у світі побільшало на 22 мільйони осіб. Український ринок праці теж відчув на собі ці негативні наслідки [14].

Основними негативними наслідками карантину виявилися зростання безробіття і зменшення зарплат. Але не тільки ці наслідки слід враховувати, вважаючи, що по закінченню карантину все повернеться на свої місця. Робота в віддаленому режимі змусила багатьох підприємців по-новому поглянути на питання оптимізації витрат. Наприклад, наскільки доцільно оплачувати оренду і комунальні платежі офісного приміщення, наскільки потрібні ті чи інші фахівці і чи можна їх функції передати іншим, зменшивши тим самим штатну чисельність працівників. Слід також очікувати значного посилення конкуренції з боку пропозиції на ринку праці, що, як наслідок, спричинить за собою зменшення оплати праці та інших мотиваційних факторів. Крім того, на ринку праці спостерігається нерівномірність попиту і різка зміна пріоритетів. У деяких сферах кількість вакансій різко зменшується, в інших – в рази збільшується. Крім того, і в рамках однієї спеціальності попит на неї може коливатися в залежності від тимчасового періоду. Наприклад, на початку карантину, активно шукали ІТ-фахівців – тоді кількість вакансій збільшилася на 125 %. Це досить очікувана ситуація, пов'язана з переходом компаній на дистанційну роботу. А ось через місяць динаміка відчутно сповільнилася: в порівнянні з березнем вакансій тут стало більше лише на 32%. Ще через місяць в загальному обсязі вакансій кількість пропозицій про роботу ІТ знизилася ще більше [3].

Звичайно, робити прогнози з приводу стану ринку праці в Україні за даними в період пандемії важко. Але кадрові агентства відзначають, що кількість вакансій зменшилася на чверть, порівняно з аналогічним періодом в 2019 році. На передові позиції в пропозиції вакансій виходять підприємства оптової і роздрібною торгівлі, логістичні та транспортні фірми [3]. Найбільш постраждали від кризи, викликаного поширенням коронавірусу і, відповідно, значно (більш, ніж на 50 %) скоротили кількість ва-

кансій готелі, ресторани, туристичні оператори, салони краси, взагалі можна стверджувати, що, крім транспорту, постраждала майже вся сфера послуг [3]. Слід звернути увагу на те, що зазнала деяких трансформацій і пропозиція робочої сили. Це було викликано наступними змінами. До пандемії відносно незначна частина населення у світі працювала дистанційно на постійній основі. За оцінками МОП, 8 % світової робочої сили, або приблизно 260 мільйонів працівників, постійно працювали вдома до пандемії.

У розпал пандемії (березень-квітень) дистанційно працювали вже дві третини (62 %) всіх працюючих у США. У країнах ЄС ці показники були дещо меншими, проте різниця із ситуацією до пандемії є значною. Так, в аналогічний період у Німеччині та Угорщині в тій чи іншій мірі роботу вдома виконувала чверть усього зайнятого населення, а в Чехії та Польщі таких працівниць була майже третина. У Російській Федерації, у квітні 14 % компаній працювали віддалено, ще 15 % перевели на віддалену роботу окремі відділи; у Білорусі наприкінці березня в тій чи іншій мірі віддалено почали працювати 30 % компаній, повністю на дистанційну працю перейшли близько 9 % [3].

За даними дослідження Соціологічної групи «Рейтинг», станом на березень 29 % дорослого населення України працювали дистанційно; серед користувачів інтернету частка працюючих удома була дещо вищою – 31 %. У квітні серед жителів українських міст із населенням понад 50 тис. працювали з дому неповний чи повний робочий день уже 40 % [14].

Зрозуміло, що дистанційна робота вимагає певної технічної підготовки, втім, як показує практика, при необхідності працівник дуже швидко опановує потрібними навичками. Звичайно, мова йде про ті види діяльності, які можна виконувати і дистанційно і сидячи в офісі, але з високим ступенем ймовірності можна стверджувати, що частка працюючих дистанційно навряд чи повернеться до докарантинних показників.

Можна виділити наступні форми безробіття: структурне, що з'являється в країні під впливом будь-яких структурних змін або зрушень в економіці, коли виникає попит не нові професії, що ра-

ніше не існували або відмову від а їхня пропозиція не відповідає попиту; фрикційне, пов'язане з пошуком або очікуванням роботи, тобто відсутністю роботи на короткий термін; приховане, тобто неповна зайнятість населення; сезонне, пов'язане з сезонним характером деяких видів діяльності (сільське господарство, курортний бізнес) і циклічне, що характеризується загальним падінням попиту не робочу силу, незалежно від її якості, кваліфікації та інших характеристик [16, с. 753].

Загрозою економічній безпеці держави є, перш за все, циклічне безробіття, яка зростає в період економічного спаду, не залежно від тих. причин, які цей спад викликають. Говорячи про безробіття, як загрозу економічній безпеці, слід розуміти, що від неї залежать такі життєво важні показники економічної безпеки, як рівень життя населення, рівень злочинності, рівень еміграції, і якість життя населення в цілому. Тут повинні використовуватися макроекономічні регулятори, такі, як бюджетна, податкова і грошово-кредитна політика.

Висновки та пропозиції. Будь-який уряд зацікавлений у підвищенні рівня економічної безпеки своєї країни. Тому уряди різних країн по різному намагаються подолати таку істотну загрозу економічній безпеці держави, як безробіття. Методи цієї боротьби визначаються в залежності від тих факторів, які впливають на формування попиту і пропозиції на ринку робочої сили. Тільки в разі, якщо всі ці фактори будуть враховані, то на державному рівні можливий ефективний вплив на мінімізацію безробіття в країні. Рішення проблеми подолання безробіття залежить від комплексу законодавчих, соціальних, організаційних та економічних заходів. Звичайно, для різних типів безробіття мають бути розроблені різні заходи, які враховують причини, що впливають на різні типи безробіття. Однак можна виділити стратегії, які дозволять вплинути на зниження рівня безробіття незалежно від її типу. Тут слід виділити три основні напрями діяльності, а також визначити відповідальних за розвиток кожного напрямку і функції, які в рамках цього напрямку будуть виконуватися.

Перший напрямок – це надання доступу до наявної інформації про можливість працевлаштування та систематизація даної інфор-

мації; другий напрямок – формування необхідних навичок у претендентів на робочі місця; і третє – створення нових робочих місць. Зрозуміло, що деякі дії в рамках виділених напрямків може взяти на себе держава, деякі – та ж держава повинна делегувати певним структурам, природно, залишаючи за собою право контролю за діями цих структур, а деякі дії під силу тільки приватному бізнесу.

Наприклад, дії, які може взяти на себе держава, за допомогою тієї ж державної служби зайнятості як централізованої системи державних установ, діяльність якої спрямовується та координується Міністерством соціальної політики України, це:

- створення умов для зростання самозайнятості;
- реалізація програм підтримки працевлаштування молоді;
- збільшення кількості спеціальних центрів зайнятості, де кожен матиме змогу пройти курси перенавчання або підвищення кваліфікації;
- забезпечення доступу до бази даних вакансій, своєчасне оновлення бази даних та підвищення якості вакансій;
- збільшення можливостей для самостійного пошуку вакансій для осіб працездатного віку;
- посилення взаємодії та координації роботи державних та приватних служб зайнятості;
- організація стажування незайнятих на підприємстві;
- бронювання робочих місць на діючих підприємствах;
- надання субсидій випускникам курсів перекваліфікації.

Знову таки в рамках компетенції держави доручити науковим установам НАН України наукові дослідження за наступними напрямками:

- моніторинг ринку праці з метою дослідження відповідності фахівців, яких випускають заклади вищої освіти потребам ринку праці;
- дослідження ступеня сформованості ключових компетенцій у фахівців, які вони набувають в процесі навчання в закладах вищої освіти;
- розвиток прогресивних технологій, що можуть забезпечити підвищення якості праці.

Закладам вищої та професійної освіти в рамках підготовки майбутніх фахівців зробити акцент на:

- приведення у відповідність ключових компетенцій майбутніх фахівців потребам ринку праці;
- здійснення підготовки фахівців за тими спеціальностями, які користуються попитом в Україні;
- розвиток професійної технічної освіти.

Підприємницькі структури за підтримки держави можуть збільшити кількість робочих місць по регіонах України.

При цьому держава має впроваджувати систему пільгового оподаткування з метою стимулювання роботодавців, які працевлаштовують молодь, або створюють додаткові робочі місця.

Усі пропонувані заходи повинні бути об'єднані в рамках комплексної державної програми по боротьбі з безробіттям на основі продуманої концепції, яка буде спиратися на всебічне дослідження безробіття, як загрози економічній безпеці держави.

Тільки в цьому випадку на державному рівні може бути створена ефективна система боротьби з цією ключовою загрозою економічній безпеці держави, яка дозволить мінімізувати не тільки негативні наслідки безробіття, а й підвищити рівень і якість життя населення в цілому.

Список використаної літератури

1. Абалкин Л. И. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение. *Вопросы экономики*. 1994. № 12. С. 4-16.
2. Богданов И. Я. Экономическая безопасность России: теория и практика. Москва : ИСПИ РАН, 2001. 348 с.
3. Горбань Ю. Як пандемія COVID-19 змінила ринок праці в Україні. *Укрінформ*. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3104312-ak-pandemia-covid19-zminila-rinok-praci-v-ukraini.html> (дата звернення 20.01.2021).
4. Живко З. Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізм забезпечення та управління: монографія. Львів : Ліга-Прес, 2012. 256 с. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/433/1/Живко_економ_безпека_монограф.pdf (дата звернення 21.02.2021).
5. Зайцева І. С. Задорожко Г. Р. Проблеми зайнятості та безробіття в Україні та країнах Європейського Союзу. *Управління розвитком*. 2016. № 11. С. 125-130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2016_2_20 (дата звернення 23.02.2021).
6. Кобзар Н. І., Герашенко С. О., Кірієнко О. М. Економічна безпека України: аналіз стану в сучасних умовах. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2016. № 2. С. 49-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2016_2_8 (дата звернення 12.02.2021).

7. Мартин О. М. Економічна безпека як складова національної безпеки. *Наукові записки. Серія «Економіка»: зб. наук. пр. Острог: «Острозька Академія».* 2013. № 22. С. 68-74. URL: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n22/14.pdf> (дата звернення 10.02.2021).
8. Мунтян В. І. Економічна безпека України. Київ: КВІЦ. 1999. 462 с.
9. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення: монографія. Київ : Київський економічний інститут менеджменту, 2003. 320 с.
10. Полуяктова О. В. Проблеми безробіття в Україні. *Економіка і суспільство.* 2016. № 2. С. 31-35.
11. Рівень безробіття в Україні. *Мінфін. Індекси* URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/> (дата звернення 20.01.2021).
12. Слюсар С. Т. Аналіз рівня безробіття в Україні: проблеми і шляхи його подолання. *Економіка АПК.* 2018. № 5. С. 85-92.
13. Статистичні дані Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua. (дата звернення 20.01.2021).
14. Філіпчук Л. Ломоносова Н. Коронавірус і дистанційна робота: що зробила держава. Аналітичний центр SEDOS. URL: <https://www.cedos.org.ua/uk/articles/koronavirus-i-dystantsiina-robota-shcho-zrobyla-derzhava> (дата звернення 20.01.2021).
15. Экономическая и национальная безопасность: учебник / под ред. Е. А. Олейникова. Москва : «Экзамен», 2005. 768 с.
16. Ярова Л. Г. Аналіз рівня безробіття в Україні та напрямки його подолання. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2015. Вип. 4. С. 752-755.

Стаття надійшла 17.03.2021 р.

Е. Н. Головченко,

доктор экономических наук, профессор,
заведующая кафедрой экономики и
международных экономических отношений
Международный гуманитарный университет,
Фонтанская дорога, 33, г. Одесса, 65009, Украина
e-mail: olenagolovchenko2907@gmail.com

Е. А. Сокирба,

аспирантка I курса кафедры менеджмента
Международный гуманитарный университет,
Фонтанская дорога, 33, г. Одесса, 65009, Украина
e-mail: lizasokir@gmail.com

БЕЗРАБОТИЦА КАК УГРОЗА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ: ПРИЧИНЫ И СПОСОБЫ ПРЕОДОЛЕНИЯ

В статье рассматриваются проблемы безработицы, как ключевой угрозы экономической безопасности государства, выполнен анализ современного состояния безработицы в условиях пандемии коронавируса. Исследованы особенности рынка рабочей силы в современных условиях, выделены основные причины безработицы в Украине. Рассмотрены теоретические аспекты регулирования государственной политики в области занятости населения. Предложена концепция регулирования рынка труда в Украине.

Ключевые слова: экономическая безопасность, угроза, безработица, занятость, рабочая сила, уровень безработицы, экономически активное население, пандемия коронавируса, удаленная работа, рынок труда

E. N. Golovchenko,

Doctor of Economics, Professor,

Head of the Department of Economics and international economic relations

International Humanitarian University,

Fontanskaya road, 33, Odessa, 65009, Ukraine

e-mail: olenagolovchenko2907@gmail.com

E. A. Sokirba,

1st year Graduate student

of the Department of Management

International Humanitarian University,

Fontanskaya road, 33, Odesa 65009 Ukraine

e-mail: lizasokir@gmail.com

UNEMPLOYMENT AS A THREAT TO THE ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE: REASONS AND WAYS TO OVERCOME

In this article the problem of unemployment is considered as a key threat to the economic security of the state, in the context of the COVID pandemic, an analysis of the current state of unemployment was carried out. In modern conditions, the features of the labor market were investigated, the main reasons for unemployment in Ukraine were identified in the field of employment, the theoretical aspects of state policy regulation are considered. The concept of labor market regulation in Ukraine is proposed.

Keywords: economic security, threat, unemployment, employment, labor force, unemployment rate, economically active population, coronavirus pandemic, distant work, labor market

References

1. Abalkin, L. I. (1994). Ekonomicheskaya bezopasnost Rossii: ugrozy i ikh otrazhenie [Economic security of Russia: threats and their reflection]. *Voprosy ekonomiki. – Economic issues*, 12. pp. 4-16. [in Russian].
2. Bogdanov, I. Ya. (2001). Ekonomicheskaya bezopasnost Rossii: teoriia i praktika [Economic security of Russia: theory and practice]. Moskva: ISPI RAN. [in Russian].
3. Horban, Yu. (2020). Yak pandemiia COVID-19 zminyla rynek pratsi v Ukraini [How the COVID-19 pandemic changed the labor market in Ukraine] *Ukrinform*. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3104312-ak-pandemia-covid19-zminila-rinok-praci-v-ukraini.html> [in Ukrainian].
4. Zhyvko, Z. B. (2012). Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist, mekhanizm zabezpechennia ta upravlinnia: monohrafiia [Economic security of the enterprise: essence, mechanism of provision and management: monograph]. Lviv: Liha-Pres. Retrieved from: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/433/1/Жулько_економ_безпека_монограф.pdf [in Ukrainian].
5. Zaitseva, I. S. (2016). Problemy zainiatosti ta bezrobbittia v Ukraini ta krainakh Yevropeiskoho Soiuzu [Problems of employment and unemployment in Ukraine and countries of the European Union]. *Upravlinnia rozvytkom. – Management of development*, 11, pp. 125-130. [in Ukrainian].
6. Kobzar, N. I., Herashchenko, S. O. & Kirienko, O. M. (2016). Ekonomichna bezpeka Ukrainy: analiz stanu v suchasnykh umovakh [Economic security of Ukraine: analysis of the situation in modern conditions]. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu. – Economic Bulletin of the National Mining University*, 2. pp. 49-56. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2016_2_8 [in Ukrainian].
7. Martyn, O. M. (2013). Ekonomichna bezpeka yak skladova natsionalnoyi bezpeky [Economic security as a component of national security]. *Naukovi zapysky. Seriya «Ekonomika»: zb. nauk. pr. Ostroh: «Ostroz'ka Akademiya». – Scientific Proceedings. Series “Economics”: Coll. Science. Ostrog Avenue: Ostroh Academy*, 22. pp. 68-74. Retrieved from: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n22/14.pdf> [in Ukrainian].
8. Muntiiian, V. I. (1999). Ekonomichna bezpeka Ukrainy [Economic security of Ukraine]. Kiev [in Ukrainian].
9. Pasternak-Taranushenko, H. A. (2003). Ekonomichna bezpeka derzhavy. Metodolohiia zabezpechennia: monohrafiia [Economic security of the state. Support methodology: monograph]. Kiev [in Ukrainian].
10. Poluiaktova, O. V. (2016). Problemy bezrobbittia v Ukraini [Problems of unemployment in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo. – Economy and society*, 2, pp. 31-35. [in Ukrainian].
11. Riven bezrobbittia v Ukraini. *Minfin. Indeksy*. [Unemployment rate in Ukraine. Ministry of Finance. Indices.]. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/> [in Ukrainian].
12. *Sliusar, S. T.* (2018). Analiz rivni bezrobbittia v Ukraini: problemy i shliakhy yoho

- podolannia. [*Analysis of unemployment level in Ukraine: problems and ways of its solving*] *Ekonomika APK. – Economy of agricultural sector*, 5. pp. 85-92. [in Ukrainian].
13. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
 14. Filipchuk, L. & Lomonosova, N. (2020). Koronavirus i dystantsiina robota: shcho zrobyla derzhava. Analitichnyi tsentr SEDOS. [Coronavirus and remote work: what the state has done. SEDOS Analytical Center]. Retrieved from: <https://www.cedos.org.ua/uk/articles/koronavirus-i-dystantsiina-robota-shcho-zrobyla-derzhava> [in Ukrainian].
 15. Oleinikov, E. A. (eds). *Ekonomicheskaiia i natsionalnaia bezopasnost: uchebnik* (2005) [Economic and national security: manual]. Moskva. [in Russian].
 16. Yarova, L. H. (2015). Analiz rivnia bezrobittia v Ukraini ta napriamky yoho podolannia [Analysis of the unemployment rate in Ukraine and directions for its overcoming]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. – Global and national economic problems*, 4, pp. 752-755. [in Ukrainian].